

Të nēmë kɔc ke tiēt de nyin de mīth

Lëk de kɔc ke mīth

Raan ee lëk tēnɔŋ akutnhom de pial de guɔp ku kake kɔc (akutnhom) ke kēnnē eye nyuɔth ke mēnhdu kɔɔr bē tiit. Mith rem thii ku bēēi (*Children Youth and Families Act 2005*) akɔr kɔc ke luoi tē nɔŋ kɔc ke tiēt de nyin de mith bi kē cē lueelē caar yic. Luoi den ee bik nyic ke mēnhdu kɔr tiēt de nyin, ku kony kē tē lēu keek yen. Anyic akutnhom ke yin lēu ba tak arēēt bē mēnhdu tō nē tiit de nyin de mith yic kēnnē paandu. Wɔ bē tō ke wɔ lëk yin nē kē looi rɔt ku yeŋɔ, ku tēu ku yin nē tēk yic man ye kake piɔn de mēnhdu.

Yeŋa ēluel thok?

Raan dē alēu bē thok lëk akuthnhom nē mith yikkē kek tiŋ ēke kɔr kony. Lōŋ aci raan de luoi ye pɔl bē yin lëk raan ēluel thok, ake tē eci ye raan nē gam nē gāär yic.

Yeŋɔ ye rɔt looi nē kōl tueŋ de nēm?

Raan tiēt nyin nē meth (raan de luoi) abē jam ke yin ku mēnhdu nē thoŋ cē lueel. Raan de luoi abē kē yike looi juiir, yeŋɔ ye keek tō ētēn, ku caar kē kē cē lëk keek de mēnhdu. Abē dhil jam ke mēnhdu ku tiŋ kē pial de guɔp de mēnhdu welē yik nhial de wēle bē tō nē guɔm yic. Abē ka cik keek yök nē ye jamē yic tōɔu.

Yeŋɔ bē rɔt looi tē can jam wɔnē raan luoi tiēt nyin nē meth?

Alēu ba tak ba kē cē lueel ciē jamic we raan de luoi, ku ka bik dhiac ke caar kē yic. Tē jiem yin wennē kek nē piir du ēka pieth bik deet yeŋɔ cē rɔt looi ēnɔŋ kake cake lueel. Tiēt de nyin de meth alēu bik kuɔny arēēt tē gēm yin rɔt ku lëkē ke yith nē mēnhdu ku piir de baai. Jam we raan de luoi tē nɔŋ yen raan kɔɔr yin kek bik jam ke ye agokke nyoth pieth de paan du yök.

Yeŋɔ ye rɔt looi nē ye cök?

Raan de luoi abē daai nē piir de mēnhdu dē. Tē lēu yen rɔt, abē luoi nē ajuεer gāk bik jam ke yin ku jɔl ya mēnhdu. Abē dhɔl bē mēnhdu ku baai kony bēi bii. Bik ye kēnnē looi, ēka bē dhil:

1. Yök ennē kɔc kōk nɔŋ kē lēu bik lueel nē piir de mēnhdu
2. Akim cök tō ku jɔl ya kɔc kōk nɔŋ nyic bik mēnhdu caar, tē lēu yen rɔt
3. Abē tē de ye ajuεrē juiir
4. Abi tuɔc ku mēnhdu bi wek lo caar nhiim welē kake baai.

Tē yi raan de luoi ye nyic ke mēnhdu ci guɔp piɔl, ēka lēu bik gēer tē nɔŋ makāma de mith bik mēnhdu tiit. Raan de luoi abi lëk yeŋɔ ye kēnnē rɔt looi ku dhɔl bin wēl ku lueel nē makāma nom. Abē dhiac ēka gēm yin lëk de athōör juic.

yeŋɔ ye rɔt looi nē wēl cike lööm nē yeŋ ku paan diē?

Tōu ku luoi de wēl cē keek tōɔu nē paandu atō nē rier de lōŋ yic. Ke wēl kē aye tō nē makāma de mith yic tē kɔɔrē luoi de makāma bē meth gēl.

Wēl cē kek lööm abēnnē ke cuk piŋ lëkē wuɔk ya caar ku buk nyic yeŋɔ tō nē kē pieth kɔr mēnhdu yic, ku looi ku dē kɔɔr bennē mēnhdu kuɔny.

Yeŋa bē wēl ciē ku paan diē lööm?

Tē ci kɔc ke tiit de nyin de mith kuɔny juiir nē yin welē paandu, ci man de thiεc de nhom welē kony de baai, ke wēl kōk abē ke yiēn akutnhom ēē ama raan bē ke ya kuɔny bē ke ya yēn ka pieth. Wēl cike lööm nē yin ku paandu abēke gām:

- Makāma de mīth të cennë gër të nõj makāma de mīth
- Luoi de baai, cë man de kony de baai welë tiit de nyin ye yic piöc
- thukul, pial de guöp welë akëem cë piöc
- biäk de akuma nõj ka yik ke gaam
- kɔc kɔk ke paandu
- lathkër, të nõj yen awāny cë looi
- kɔc ye lëk gam ku kuony të nõj mīth ke aborijinol, të ye menhdu aborijinol.

Të kɔc bin wererj de tiit de nyin de meth gëm, ke yin jam we raan de luoi ëtë bin ye luoi thin. Raan de luoi abi kuony ba gëer të nõj lëk de nom lääu.

Ye tēno lēu ban kōk kaar bake det yök?

Apieth ba kë looi rɔt deet ku yerj ye raan de luoi de kɔc ke tiët de nyin de mīth but ëbën paandu. Të kën yin ye deet, thiic raan de luoi bë juiir.

Të nõj yin ke yin cë kë looi rɔt deet yic të cin jam we raan de luoi, wee' tō në kë cë lueel ama kë cë rɔt looi, ke yin yup raan ye daai në kɔc luui.

Yin kɔr ba kɔr në lëk de akuma ku jol ya kony. Yin lēu ba ye kënnë looi në yup:

- Luoi de athook nyic në akum (cë gōr në 'athook ke lööj' në *Yellow Pages*).
- Victoria Legal Aid, Melbourne, jääth 1300 792 387
- The Law Institute of Victoria, jääth (03) 9607 9311
- Victorian Aboriginal Legal Service Co-op Ltd, jääth 1800 064 865
- Aboriginal Family Violence Prevention & Legal Service Victoria, jääth 1800 105 303
- Luoi de biäk de baai nyic akuma.

Ku na ca gēm në kë cë lueel në raan de luoi de kɔc ke tiit de nyin de mīth?

Të cin gëm në kë cë tak në menhdu, ke yin kɔr ba kë cë tak në menhdu ber nyuoth yin në raan ye daai në kɔc luui. Raan luui welë raan ye daai abi lëk ka juic ke ye kënnë.

Ku nõj të dak yen piöu?

Të ci dak de piöndu rɔt lēu në jam du we akutnhom, ke yin yup Victorian Ombudsman, Level 1, North Tower, 459 Collins Street, Melbourne 3000, on (03) 9613 6222, or toll free on 1800 806 314. The Ombudsman alēu bë dak de piön du caar yic në biak de akuma.

The Ombudsman yennë ke maktam de akëer de wëlku, aa kɔc dak piöth alääu bik luui në yän thiok bë de piön den thök ke kën Ombudsman guo dëer.

Ka ke yook

Rinke raan de luoi ye nyin tiit ee:

Department of Health and Human Services maktam den ee:

Kake yok eke:

Te kɔr yin e gare ne dhel pieth bin en kuen keyin keyin tuccic imel cpmanual@dhhs.vic.gov.au

E gar akuma de Wilaya de Victoria, 1 Treasury Place, Melbourne.

© Wilaya de Vitoria, Peidiak 2016. Ato ne www.cpmanual.vic.gov.au